

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسنده: یوری کوزنتسوف (YURI KUZNETSOV)

برگردان: ا. م. شیری

۱۵ جولای ۲۰۲۴

سازمان کشورهای تُرک

«اعلامیه قره‌باغ» اظهارات پُرشور و اعمال واقعی

[«آن که عمری هوس سوختن ما می‌کرد، کاش می‌آمد و این سوز تماشا می‌کرد». داستانی بدون شرح برای

تلاشگران تجزیه اتحاد شوروی!]- شیری

صحبت در مورد پیوستن احتمالی روسیه به سازمان کشورهای تُرک و واقعیت را منعکس نمی‌کند

اخیراً در شهر شووشا که از سال ۲۰۲۰ در کنترل آذربایجان است، به ابتکار الهام علی یف رئیس جمهور، اجلاس غیررسمی سازمان کشورهای تُرک برگزار شد. این اجلاس برای اولین بار در شهری برگزار شد که در باکو تقریباً مهد فرهنگ آذربایجان محسوب می‌شود. البته خود این امر لحن خاصی برای توسعه حال و آینده سازمان ایجاد می‌کند.

در این زمینه، انکار بدیهیات دشوار است: علی رغم انتقاد موجه، سازمان کشورهای تُرک از آزمون زمان با موفقیت گذشته است. پایداری سازمان، هرچند غیرمستقیم، با این واقعیت تأیید می‌شود که اغلب نمایندگان برجسته جامعه تخصصی و علمی روسیه به طور جدی در مورد امکان عضویت روسیه در سازمان کشورهای تُرک بحث می‌کنند (شایان توجه است که بحث‌های مشابه در ایران حتی قبل از انتخاب مسعود پزشکیان نیز در جریان بود. پزشکیان یکی از حامیان تحکیم روابط با ترکیه و آذربایجان به شمار می‌رود).

به ویژه، گریگوری لوکیانوف، محقق مرکز مطالعات عربی و اسلامی در دانشکده خاورشناسی آکادمی علوم روسیه، خواستار بحث در مورد این موضوع در قسمت بعدی برنامه شنیداری ایزوستیا تحت عنوان «دستور سفیر» شد. به گفته وی، زمینه برای عضویت کامل روسیه در سازمان جیبی ترکیه، ارتباط مستقیم کشورمان با میراث مشترک ترکی به دلیل ویژگی‌های بارز تاریخی توسعه است و نظر لوکیانف به هیچ وجه یک «جزیره» در میان «اقیانوس» دیدگاه‌های

کاملاً متفاوت نیست. در هر صورت، به نظر می‌رسد که سازمان کشورهای تُرک در مسکو «به طور جدی و از مدت‌ها قبل» پذیرفته شده است.

نکته جالب توجه این است که رجب اردوغان، محرک اصلی «دنیای تُرک»، مسابقه فوتبال را که شور و شوق جدی در آن موج می‌زد، به اجلاس «تُرک» ترجیح داد. رهبر ترکیه در برلین، از تیم ملی ترکیه در زمینه تحقیقات اتحادیه فوتبال اروپا (یوفا) علیه بازیکن مریخ دمیرال به دلیل نشان دادن علامت سازمان ملی‌گرای افراطی «گرگ‌های خاکستری» (Bozkurt) که در بسیاری از کشورها ممنوع است، مجدانه حمایت کرد. جودت یلماز، معاون رئیس جمهور به شوشا رفت. اما، غیبت رئیس او باعث نشد معنای این اجلاس کم شود.

نکته قابل تأمل این واقعیت است که موضوع اجلاس، «ساختن آینده پایدار از طریق حمل و نقل، روابط متقابل و اقدام اقلیمی» بخوبی نشان‌دهنده نقطه عطف در سرنوشت نه تنها کشورهای تُرک، بلکه همه بازیگران در قفقاز جنوبی یا ماوراءقفقاز است. توجه خاصی به برنامه هم‌پوندی سیستم‌های انرژی آذربایجان، قزاقستان و ازبکستان («راهرو سبز») مبدول گردید. سرمایه‌گذاری اصلی در حوزه انرژی و حمل و نقل، و همچنین تمرکز بر روی جوانان شاید مهمترین مسأله آینده باشد. اما همه این‌ها به سود چه کسی و تحت چه شرایطی مفید خواهد بود؟ از این گذشته، هنگامی که بند اول اعلامیه به طور آشکار بر «اهمیت معنوی شوشا» تأکید می‌کند، در این صورت است که باید در باره سازنده بودن روحیه شرکت‌کنندگان در آن تردید کنیم.

«اعلامیه قره‌باغ» که رسماً به زبان‌های آذری، قزاقی، قرقیزی، ترکی و ازبکی امضاء شد، نشان می‌دهد که سازمان کشورهای تُرک بزودی یک ستراتیژی جمعی و همچنین به اصطلاح یک «منشور صلح تُرک» تدوین خواهد کرد. البته، همه این اسناد برای جامعه متخصص بسیاری از کشورهای دارای جمعیت قابل توجه تُرک (روسیه، ایران، چین و غیره) و همچنین برای محافل سیاسی و سازمان‌های اطلاعاتی دارای اهمیت تحقیقاتی خاصی می‌باشد. ظاهراً در اجلاس بعدی که قرار است در ۲۴ اکتوبر در بیشکک [قرقیزستان] برگزار شود، جامعه جهانی و روسیه به عنوان بخشی از آن، نکات جدیدی را در مورد سازمان کشورهای تُرک تحت رهبری غیررسمی ترکیه و نقش فعال آذربایجان خواهند آموخت. الهام علیی یف گفت: «گسترش گذرگاه حمل و نقل شرق-غرب یکی از حوزه‌های اولویت ما است. اخیراً آذربایجان مبلغی بالغ بر ۲ میلیون دالر به حساب دبیرخانه واریز کرده است. با توجه به سرمایه‌گذاری‌های اضافی آذربایجان، ظرفیت راه‌آهن باکو – تفلیس – قارص که بخشی جدائی‌ناپذیر از کریدور میانه است، از یک میلیون تن به ۵ میلیون تن افزایش یافته است».

در عین حال، پروژه‌های منطقه‌ای دارای اهمیت ستراتیژیک، طبق بند سوم اعلامیه و همچنین توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل گذرگاه‌های فرمانطقه‌ای، بی‌تردید، مورد توجه دوجانبه سازمان کشورهای تُرک و روسیه است. البته، این موضوع به توضیح و تدقیق زیادی نیاز دارد. از این گذشته، توسعه گذرگاه بین‌المللی فراخزری «شرق-غرب» («دالان میانی») که اعضای سازمان کشورهای تُرک در بیانیه‌های عمومی به آن تأکید می‌کنند، در واقعیت با مخالفت ترکیه مواجه می‌شود. واقعیت این است که **جامعه کسب‌وکار** این کشورها اخیراً در مورد عملی بودن و ضرورت ابتکار «جاده ابریشم جدید» چین که از سال ۲۰۱۳ اجرائی شده، ابراز تردید کرده است. علاوه بر این، نائیل اولپاک، رئیس جامعه کسب‌وکار اظهار داشت: «ترکیه باید علیه طرح یک کمربند و یک جاده چین اقدام کند. در غیر این صورت، اجرای این طرح انقره را از بازار اروپا محروم خواهد کرد». تُرک‌ها چنین استدلال می‌کنند: «امروزه چین کالاهای خود را ظرف ۴۵ روز به بازار اروپا می‌رساند، در حالی که ترکیه تنها ۴۸ ساعت طول می‌کشد تا کالاهای خود را به هر شهری در

اروپا تحویل دهد. بنابراین، اگر چین به دلیل مشارکت ترکیه در این پروژه، ۴۵ روز را به یک هفته کاهش دهد، ترک‌ها مزیت خود را از دست خواهند داد.

از آنجائی که همه این‌ها چنین است، معلوم می‌شود که اعلامیه سازمان کشورهای تُرک ممکن است به طور کامل نیت واقعی سازمان را منعکس نکند. آنچه که به برنامه‌های واقعی مربوط می‌شود، این است: تا زمانی که متولیان سیاست خارجی ترکیه در لندن تصمیم بگیرند، ممکن است روسیه جائی در میان آن‌ها نداشته باشد. این اجلاس به کسانی انگیزه داد که سرسختانه می‌کوشند از ابتکار ستراتیژیک روسیه جلوگیری کنند و طرح بیرون راندن آن از منطقه را اجراء نمایند. به طور اتفاقی است (یا نه؟)، نیکول پاشینیان، نخست وزیر ارمنستان نیز همین هدف را دنبال می‌کند. شایان توجه است که چگونه گسست از روسیه و سازمان پیمان امنیت جمعی به طرز حیرت‌انگیزی «هماهنگ» با برقراری روابط بین ایروان و انقره تلفیق می‌شود و کارشناسان ارمنی طرفدار دولت چشم اندازهای «درخشان» آن را به طور فزاینده مورد بحث قرار می‌دهند.

اما نکته آخر. لازم به ذکر است که در بند ۲۶ این اعلامیه از شبه‌کشور «جمهوری ترک قبرس شمالی» که فقط از سوی ترکیه به رسمیت شناخته شده است، به عنوان ناظر نام برده شده است. این یک «تقاضا برای موفقیت» سیاسی و دیپلماتیک است که می‌تواند به عواقب جدی منجر شود. اما احتمالاً این از سوی طرف‌هایی محاسبه می‌شود که تا همین اواخر، جمهوری ترک قبرس شمالی را در فعالیتهای سازمان مشارکت می‌دادند، اما همه اعضای آن در ابتداء از پیوستن ترک‌های قبرس به کارگروه سازمان کشورهای تُرک به گرمی استقبال نکردند. ظاهراً تصادفی نبود که متصدیان انگلیس تصمیم گرفتند جدائی‌طلبان قبرسی را که اصول دیپلماسی قومی را راهنمای عمل قرار داده‌اند، تحت عنوان «دنیای ترک» در اجلاس مشارکت دهند.

رئیس‌جمهور ازبکستان و ویکتور اوربان نخست‌وزیر هنگری نیز که وارد شوشا شده‌اند، در مورد چشم‌انداز برگزاری مجمع مشترک مناطق سازمان کشورهای تُرک و ایجاد یک مجمع ارتباطی دائمی که برای گسترش نفوذ سازمان کشورهای تُرک در مناطق اقامت ترک‌ها در کشورهای ثالث – از اتحادیه اروپا تا روسیه و ترویج وظایف تدوین شده در سند ستراتیژیک با عنوان «نگاهی به جهان ترک – ۲۰۴۰» مذاکره کردند.

با این حال، کارشناسان باکو اطمینان می‌دهند که اسناد دبیرخانه سازمان کشورهای تُرک به هیچ وجه حاکمیت ملی تک تک امضاءکنندگان آن را تضعیف نمی‌کند. یکی از سایت‌های آذربایجانی می‌نویسد: «هر یک از اعضای سازمان کشورهای تُرک یا شریک یا متحد فدراسیون روسیه هستند و این یکی از دلایل اساسی ثبات سیاسی آن‌ها و همچنین راهی برای کسب سود اقتصادی است». به نظر می‌رسد پاسخ شایسته این است که باید واقعیت خودمان را شکل دهیم و بهتر است به قالب‌هایی که در بهترین حالت به عنوان ابزاری برای کسب ترجیحات یک‌جانبه ابداع شده‌اند، نپیوندم.

مأخوذ از: بنیاد فرهنگ ستراتیژیک

۲۴ تیر - سرطان ۱۴۰۳